

Prykhodko I.V.

post-graduate student,

Kherson State University

Інна Володимирівна Приходько

аспірант,

Херсонський державний університет

**HISTORICAL DYNAMICS OF THE CONCEPT OF CANADA: SENSORY -
NOTIONAL COMPONENT (BASED ON THE ENGLISH-CANADIAN
POETIC TEXTS OF THE XVIII-XXI CENTURIES)**

**ІСТОРИЧНА ДИНАМІКА КОНЦЕПТУ КАНАДА: ПОЧУТТЄВО-
ПОНЯТТЄВИЙ СКЛАДНИК (НА МАТЕРІАЛІ КАНАДСЬКИХ АНГЛІЙСЬ-
КОМОВНИХ ВІРШОВАНИХ ТЕКСТІВ XVIII-XXI СТОЛІТЬ)**

Summary: The article is focused on the investigation of the structure of the concept of Canada in English-Canadian poetic texts of the XVIII–XXI centuries. It was found that the analyzed concept is a multi-component complex formation, that consists of sensory-notional and figurative components. The article provides the results of quantitative analysis of the direct lexical means of the concept's representation and their contextual realizations in the investigated poetic texts. It was found that the sensory-notional component of the concept of Canada is structured by eleven literary concepts. Extensive coverage is given to the analysis of the diachronic variations of the sensory-notional component of the concept of Canada in in English-Canadian poetic texts of the XVIII–XXI centuries.

Key words: concept of Canada, sensory-notional component of the concept, literary concept, diachronic variation, English-Canadian poetry.

Анотація: У статті визначається структура концепту КАНАДА в канадських англійськомовних віршованих текстах XVIII-XXI століть. Встановлено, що дослі-

джуваний концепт є багатоконпонентним комплексним утворенням, що складається з почуттєво-поняттєвого й образного складників. У статті наведені результати кількісного аналізу лексичних засобів його прямої номінації та їх контекстних реалізацій у проаналізованих віршованих текстах. Встановлено, що почуттєво-поняттєвий складник концепту КАНАДА структуровано одинадцятьма художніми концептами. Основний зміст дослідження становить аналіз діахронічного варіювання почуттєво-поняттєвого складника концепту КАНАДА в канадських англійськомовних віршованих текстах XVIII–XXI століть.

Ключові слова: концепт КАНАДА, почуттєво-поняттєвий складник концепту, художній концепт, діахронічне варіювання, канадська англійськомовна поезія.

Постановка проблеми. Дослідження концептів є одним із найбільш перспективних і пріоритетних напрямів сучасної лінгвістики, оскільки саме концепти дозволяють розглядати слово в контексті культури, пізнання і комунікації. На сьогоднішній день концепт у лінгвістичних студіях досліджується з позицій декількох підходів, у рамках яких надаються різні визначення самого поняття і його структури. Однак, у всіх дослідженнях простежується тенденція до визначення концепту як складноструктурованого явища, в якому виділяються окремі взаємообумовлені частини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій із зазначеної проблеми показав, що питанню вивчення структури концепту присвячено значну кількість фундаментальних праць вітчизняних і зарубіжних дослідників, зокрема, наукові розвідки О.С. Кубрякової, А.П. Бабушкін, В.І. Карасик, О.С. Селіванова, Ю.С. Степанов, М.В. Нікітін, С.Г. Воркачов, В.А. Маслова, Д.С. Лихачов, Р.М. Фрумкіна та ін.

Виділення невирішеної раніше частини загальної проблеми. Концепти, вербалізовані у англійськомовних художніх, зокрема поетичних, текстах неодноразово ставали об'єктом мовно-когнітивних досліджень, однак концептуальний простір канадської англійськомовної поезії є недостатньо вивченим. Особливої значущості при цьому набуває дослідження одного з найбільш значимих у націо-

нальній поезії концепту КАНАДА, зокрема дослідження його змісту, структури та діахронічного варіювання його лінгвокогнітивних характеристик, що зумовлює актуальність даної роботи.

Мета статті – простежити тенденції діахронічного варіювання почуттєво-поняттєвого складника концепту КАНАДА в канадських англійськомовних віршованих текстах XVIII–XXI століть.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблема дослідження історичної динаміки концепту КАНАДА у канадських англійськомовних віршованих текстах XVIII–XXI століть розв’язується шляхом семантико-когнітивного аналізу лексико-семантичних засобів його номінації. У результаті аналізу 183 канадських англійськомовних віршованих текстів XVIII–XXI століть, які відносяться до трьох історичних періодів становлення канадської державності (від заснування перших європейських колоній на території сучасної Канади до 1867 р. – період європейської колонізації Канади, 1867–1930 рр. – період Конфедерації, 1931 р. – сьогодення – період незалежності), виявлено 1537 лексико-семантичних засобів номінації концепту КАНАДА, кількісні показники яких варіюються у досліджувані історичні періоди. Семантико-когнітивний аналіз виокремлених лексико-семантичних засобів номінації дозволив визначити концепт КАНАДА як багатоконпонентне комплексне утворення, що складається з почуттєво-поняттєвого й образного складників, а також уможливив реконструкцію 11 художніх концептів які його структурують, ідентифікованих у канадських англійськомовних віршованих текстах XVIII–XXI століть із застосуванням методики ідентифікації художніх концептів, запропонованої В.Г. Ніконовою [1], що враховує семантичні або асоціативні зв’язки між імовірним іменем художнього концепту (*дали* – ХК) і його мовними репрезентантами.

Почуттєво-поняттєвий складник концепту КАНАДА структурує інформацію про Канаду як країну, утілену у канадських англійськомовних віршованих текстах XVIII–XXI століть і репрезентовану засобами прямої субстантивної та атрибутив-

ної прямої номінації концепту КАНАДА. Інформація, структурована у почуттєво-поняттєвому складнику, має об'єктивний характер, оскільки стосується або чуттєво-наочної конкретності реальних об'єктів дійсності, або понять про духовні, моральні, естетичні ідеали і цінності тощо, укорінених у канадському англійськомовному суспільстві XVIII–XXI століть.

11 ХК, які формують почуттєво-поняттєвий складник концепту КАНАДА у період європейської колонізації (до 1867 р.), репрезентовані засобами прямої субстантивної (241 ЗПСН, 61,6%) та атрибутивної (150 ЗПАН, 38,4%) номінації у 1589 КР, 77,7% і 455 КР, 22,3% відповідно. Ієрархія ХК, визначена за кількістю лексичних засобів прямої номінації (ЗПН) та їх контекстних реалізацій (КР), демонструє концептуальні пріоритети канадських англійськомовних поетів цього історичного періоду, оскільки перші позиції посідають такі ХК, як: LANDSCAPE (64 ЗПН, 16,4% у 504 КР, 24,7%), POPULATION (97 ЗПН, 24,8% у 396 КР, 19,4%), CANADA STATUS (68 ЗПН, 17,3% у 398 КР, 19,2%), CLIMATE (35 ЗПН, 8,9% у 189 КР, 9,2%), HISTORY (32 ЗПН, 8,2% у 152 КР, 7,4%) і FAUNA (32 ЗПН, 8,2% у 132 КР, 6,5%). Найнижчу позицію в ієрархії ХК періоду європейської колонізації Канади (до 1867 р.) займає ХК ECONOMY – 5 ЗПН, 1,3% у 16 КР, 0,8%.

Засоби прямої субстантивної та атрибутивної прямої номінації, які здійснюють вербалізацію ХК почуттєво-поняттєвого складника концепту КАНАДА, відносяться до різних лексико-граматичних груп і тематичних груп.

ХК LANDSCAPE як найбільш репрезентативний у досліджуваній період – (64 ЗПН, 16,4% у 504 КР, 24,7%) представляють:

→ засоби **релятивної прямої субстантивної** номінації (39 ЗПСН, 16,2% у 418 КР, 26,3 %), серед яких: апелятиви на позначення ландшафту Канади (27 ЗПСН, 12,3 % у 355 КР, 26,4%), напр., *wood* (44 КР, 12,4%), *main* (15 КР, 4,2%); оніми, що називають природні ресурси Канади (12 ЗПСН, 5,5% у 63 КР, 4,7%), напр., *St. Lawrence* (21 КР, 33,3%), *Montmorency* (9 КР, 14,3%), *Ontario* (7 КР, 11,1%);

→ засоби прямої **атрибутивної** номінації на позначення природи і ландшафту Канади (25 ЗПАН, 16,67% у 86 КР, 18,9%), напр., *ample* (8 КР, 9,3%), *verdant* (7 КР, 8,1%), *desert* (5 КР, 5,8%).

ХК POPULATION (97 ЗПН, 24,8% у 396 КР, 19,4%) посідає друге місце у ієрархії ХК, які формують почуттєво-поняттєвий складник концепту КАНАДА у період європейської колонізації. До мовних засобів його об'єктивації відносяться:

→ засоби **релятивної прямої субстантивної** номінації (39 ЗПСН, 16,2% у 218 КР, 13,7%), серед яких: апелятиви на позначення населення Канади (17 ЗПСН, 7,8 % у 110 КР, 8,2 %), напр., *Indian* (19 КР, 8,7%), *race* (15 КР, 6,9%); апелятиви на позначення умов життя населення Канади (22 ЗПСН, 10 % у 108 КР, 8 %), напр., *danger* (17 КР, 15,7%), *toil* (12 КР, 11,1%), *hardship* (8 КР, 7,4%);

→ засоби прямої **атрибутивної** номінації (58 ЗПАН, 38,67% у 178 КР, 39,1%), які характеризують: іммігрантів (23 ЗПАН, 15,3% у 69 КР, 15,2%), напр., *wandering* (9 КР, 13%), *poor* (7 КР, 10,1%); корінне населення Канади (20 ЗПАН, 13,3% у 69 КР, 15,2%), напр., *wild* (11 КР, 15,9%), *savage* (9 КР, 13%); канадців (8 ЗПАН, 5,3% у 17 КР, 3,7%), напр., *valiant* (4 КР, 23,5%), *brave* (3 КР, 17,6%); умови життя перших європейських переселенців (7 ЗПАН, 4,7% у 23 КР, 5,1%), напр., *humble* (8 КР, 34,8%), *dismal* (4 КР, 17,4%), *vagrant* (4 КР, 17,4%).

ХК CANADA STATUS (68 ЗПН, 17,3% у 398 КР, 19,2%) є третім за кількісними показниками серед домінантних ХК почуттєво-поняттєвого складника концепту КАНАДА першого історичного періоду. Засобами його експлікації слугують:

→ засоби **ідентифікуючої прямої субстантивної** номінації (16 ЗПН, 23,5% у 227 КР, 57%), серед яких: апелятиви на позначення різних етапів у розвитку державності, напр., *country* (51 КР, 34%), *land* (50 КР, 33,3%); оніми на позначення назви Канади або її окремих адміністративно-територіальних одиниць періоду європейської колонізації (до 1867 р.), напр., *Canada / Canady / Canadia* (34 КР, 15%), *Acadia, Nova Scotia, Quebec, Port (Annapolis) Royal* (43 КР, 18,9%);

→ засоби **субститутивної прямої субстантивної** номінації (6 ЗПН, 8,8% у 25 КР, 6,3%), серед яких: особові і присвійні займенники другої особи однини (16 КР, 64%), напр., *thou, thee, thy* (16 КР, 64%); особовий займенник третьої особи однини жіночого роду *she* (5 КР, 20%); особовий займенник третьої особи однини чоловічого роду *he* (1 КР, 4%); особовий займенник третьої особи однини середнього роду *it* (3 КР, 12%);

→ засоби **релятивної прямої субстантивної** номінації (10 ЗПСН, 14,7% у 52 КР, 13,1%), серед яких: апелятиви на позначення державної і національної символіки Канади (2 ЗПСН, 0,9 % у 5 КР, 0,4 %), напр., *flag* (2 КР, 40%), *Union Jack* (3 КР, 60%); оніми на позначення держави-метрополії (8 ЗПСН, 3,6 % у 47 КР, 3,5 %), напр., *Albion* (5 КР, 10,6%), *Britannia* (7 КР, 14,9%), *France* (2 КР, 4,6%);

→ засоби прямої **атрибутивної** номінації (36 ЗПАН, 24% у 94 КР, 20,7%), що позначає: ставлення до Канади (26 ЗПАН, 17,3% у 49 КР, 10,8%), напр., *desolate* (2 КР, 4,1%), *famed* (2 КР, 4,1%); територіальний розмір Канади (3 ЗПАН, 2% у 12 КР, 2,6%), напр., *wide* (7 КР, 58,3%), *broad* (3 КР, 25%); географічне розташування Канади (7 ЗПАН, 4,7% у 33 КР, 7,2%), напр., *distant* (16 КР, 48,5%), *northern* (6 КР, 18,2%), *western* (4 КР, 12,1%).

ХК СЛІМАТЕ (35 ЗПН, 8,9% у 189 КР, 9,2%) є четвертим за кількісними показниками серед ХК, які формують почуттєво-поняттєвий складник концепту КАНАДА у період європейської колонізації. У віршованих текстах цього періоду його експлікують:

→ засоби **релятивної прямої субстантивної** номінації (19 ЗПСН, 8,7% у 132 КР, 9,8%), а саме, апелятиви на позначення клімату Канади, напр., *snow* (19 КР, 14,4%), *winter* (18 КР, 13,6%), *cold* (13 КР, 13,6%);

→ засоби прямої **атрибутивної** номінації на позначення кліматичних умов Канади (16 ЗПАН, 10,7% у 57 КР, 12,5%), напр., *piercing* (9 КР, 15,8%), *cold* (7 КР, 12,1%), *dreary* (6 КР, 10,5%).

ХК HISTORY (32 ЗПН, 8,2% у 152 КР, 7,4%) є п'ятим у ієрархії ХК поезії періоду європейської колонізації Канади (до 1867 р.). Він експлікується досить різноманітними за своїм тематичним спрямуванням групами номінативних засобів, однак порівняно невеликими за кількісними показниками:

→ засоби **релятивної прямої субстантивної** номінації (25 ЗПСН, 10,3% у 126 КР, 7,9%), серед яких: апелятиви на позначення внутрішньо- або зовнішнь-ополітичних конфліктів Канади (16 ЗПСН, 7,3% у 78 КР, 5,8%), напр., *foe(man)* (17 КР, 21,8%), *war* (16 КР, 20,5%); онімами, що називають історичних діячів Канади (7 ЗПСН, 3,2% у 45 КР, 3,3%), напр., *Isaac Brock* (11 КР, 24,4%), *John Macdonell* (9 КР, 20%), *James Wolfe* (8 КР, 17,8%); онімами, що називають місця, де відбувалися важливі історичні події (2 ЗПСН, 0,9% у 3 КР, 0,22%), напр., *Queenston Heights* (2 КР, 66,7%), *Quebec* (1 КР, 33,3%);

→ засоби прямої **атрибутивної** номінації (7 ЗПАН, 4,66% у 26 КР, 5,7%), які характеризують історичних діячів Канади (7 ЗПАН, 4,7% у 26 КР, 5,7%), напр., *bold* (9 КР, 34,6%), *brave* (6 КР, 23,1%), *dauntless* (3 КР, 11,5%).

ХК FAUNA (32 ЗПН, 8,2% у 132 КР, 6,5%), за кількісними підрахунками шостий і останній серед пріоритетних ХК цього періоду, у корпусі віршованих текстів об'єктивує лише група засобів **релятивної прямої субстантивної** номінації, зокрема, апелятиви на позначення фауни Канади (32 ЗПСН, 13,3% у 139 КР, 8,3%), напр., *beast* (12 КР, 8,6%), *beaver* (11 КР, 7,9%), *wolf* (10 КР, 7,2%).

Отже, пріоритетні концептуальні ознаки почуттєво-поняттєвого складника концепту КАНАДА у період європейської колонізації Канади (до 1867 р.), структуровано шістьма ХК. Периферійні концептуальні ознаки представлені п'ятьма ХК, які є менш репрезентативними за кількістю їх лексичних засобів прямої номінації та контекстних реалізацій.

ХК FLORA (14 ЗПН, 3,6% у 86 КР, 4,2%) експлікується у поезії періоду європейської колонізації Канади засобами **релятивної прямої субстантивної**

номінації, а саме – групою апелятивів на позначення флори Канади (14 ЗПСН, 5,8% у 86 КР, 5,4%).

ХК CULTURE (23 ЗПН, 5,9% у 73 КР, 3,6%) у віршованих текстах зазначеного періоду представлений засобами: **релятивної прямої субстантивної** номінації (19 ЗПСН, 7,9% у 67 КР, 4,2%), серед яких апелятиви на позначення культури Канади (14 ЗПСН, 6,4% у 61 КР, 4,5%) і оніми, які називають діячів культури Канади, персонажів літературних творів (5 ЗПСН, 2,3% у 6 КР, 0,4%); прямої **атрибутивної** номінації, які дають характеристику культурі Канади (4 ЗПАН, 2,67% у 6 КР, 1,3%).

ХК SOCIETY VALUES (12 ЗПН, 3,1% у 53 КР, 2,6%) експлікується у проаналізованих віршованих текстах лише апелятивами на позначення духовних, моральних ідеалів і цінностей канадського суспільства, які відносяться до групи засобів **релятивної прямої субстантивної** номінації (12 ЗПСН, 4,9% у 53 КР, 3,3%).

ХК POWER (9 ЗПН, 2,3% у 45 КР, 2,2%) об'єктивується засобами: **релятивної прямої субстантивної** номінації (5 ЗПСН, 2,1% у 37 КР, 2,3%), серед яких апелятиви на позначення органів або представників влади Канади (3 ЗПСН, 1,4% у 33 КР, 2,5%) і оніми-імена представників державної влади Канади (2 ЗПСН, 0,9% у 4 КР, 0,3%); прямої **атрибутивної** номінації, які характеризують ставлення до влади або окремих політичних діячів Канади (4 ЗПАН, 2,67% у 8 КР, 1,8%).

ХК ECONOMY (5 ЗПН, 1,3% у 16 КР, 0,8%), який посідає останнє місце в ієрархії художніх концептів почуттєво-поняттєвого складника концепту КАНАДА, представлений засобами **релятивної прямої субстантивної** номінації, групою апелятивів, що називають економіку Канади та її інфраструктуру (5 ЗПСН, 2,1% у 16 КР, 1%).

Ієрархію 11 ХК, які формують почуттєво-поняттєвий складник концепту КАНАДА у період європейської колонізації Канади (до 1867 р.) унаочнено на *рис. 1*. У результаті семного аналізу субстантивних і атрибутивних ЗПН як мовних репрезентантів 11 ХК, ідентифікованих у канадських англійськомовних віршованих

текстах періоду європейської колонізації Канади (до 1867 р.) із застосуванням методики ідентифікації художніх концептів, стає можливим формулювання уявлення про Канаду у кондесованому вигляді: *Канада періоду європейської колонізації – віддалена від Європи територія з багатими природними ресурсами, нехарактерною для європейських країн флорою і фауною, суровим кліматом, місцевим населенням, яке відрізняється своєю культурою від європейських іммігрантів; економічно нерозвинені, політично залежні від метрополії колонії з несформованим суспільством, які стала місцем воєнної боротьби європейських метрополій.*

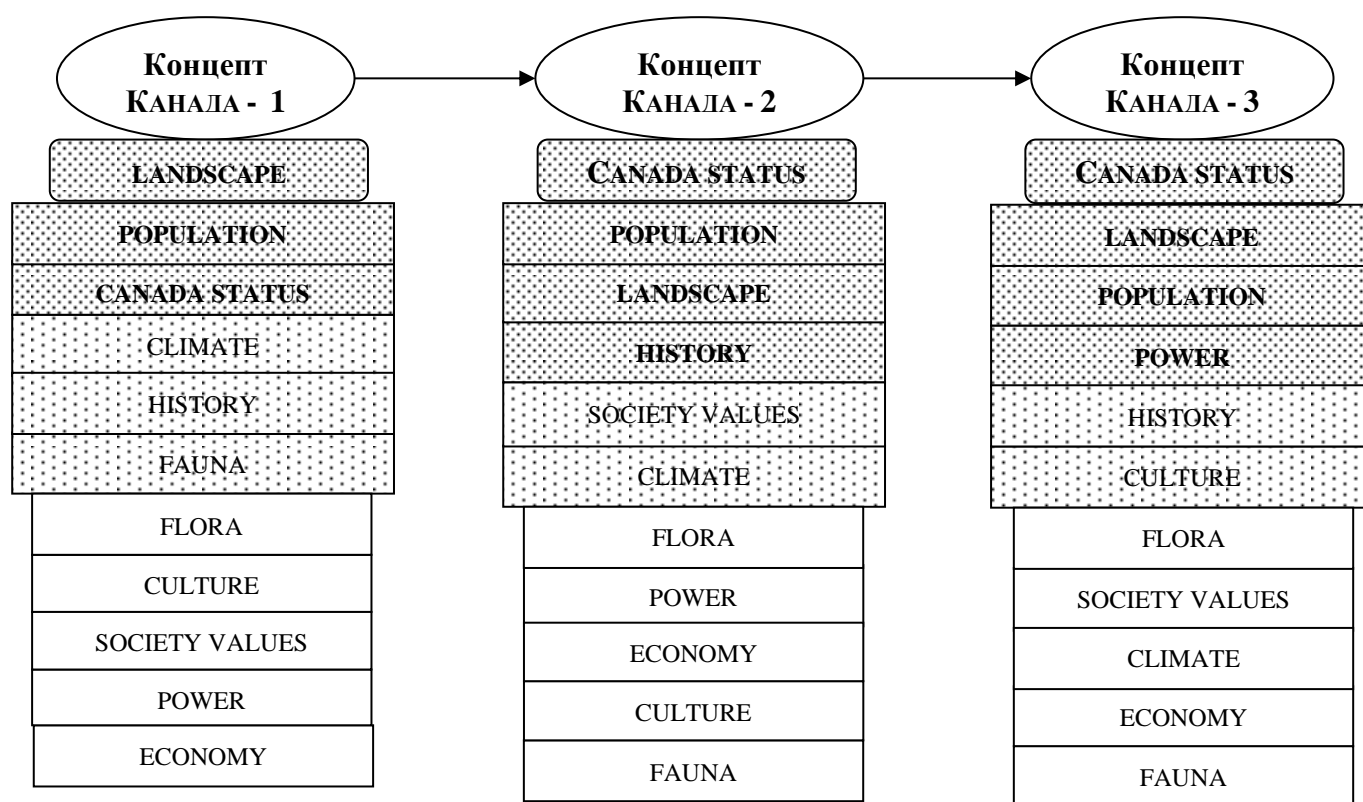

Рис. 1. Діахронічне варіювання концептуальних ознак концепту КАНАДА в канадських англійськомовних віршованих текстах XVIII–XXI століть

У період Конфедерації (1867–1930 рр.) почуттєво-поняттєвий складник концепту КАНАДА, також формується 11 ХК, які у проаналізованих віршованих текстах репрезентовані такими ж номінативними засобами, як і в поезії першого історичного періоду, кількісні показники яких, однак, значно збільшуються – 276 ЗПСН, 57,9% у 2141 КР, 78,2% та 201 ЗПАН, 42,1% у 597 КР, 21,8%.

Ієрархія ХК, визначена за результатами кількісних підрахунків, демонструє зміни у концептуальних пріоритетах канадських англійськомовних поетів цього історичного періоду у порівнянні з попереднім. Домінантні позиції посідають 4 ХК: CANADA STATUS (133 ЗПН, 27,9% у 1112 КР, 40,6%), POPULATION (89 ЗПН, 18,6% у 370 КР, 13,5%), LANDSCAPE (65 ЗПН, 13,6% у 346 КР, 12,6%), HISTORY (62 ЗПН, 13% у 346 КР, 12,6%). Пріоритетними у віршованих текстах цього періоду також є ХК SOCIETY VALUES (29 ЗПН, 6,1% у 204 КР, 7,5%) і CLIMATE (28 ЗПН, 5,9% у 99 КР, 3,6%). Найнижчу позицію в ієрархії ХК періоду Конфедерації (1867–1930 рр.) займає ХК FAUNA – 17 ЗПН, 3,6% у 46 КР, 1,7%.

ХК CANADA STATUS (133 ЗПН, 27,9% у 1112 КР, 40,6%), який має домінуючу позицію у віршованих текстах цього періоду, представляють:

→ засоби **ідентифікуючої прямої субстантивної** номінації (17 ЗПН, 12,8% у 496 КР, 44,6%), серед яких: апелятиви на позначення різних етапів у розвитку державності, напр., *land* (131 КР, 26,4%), *country* (55 КР, 11,1%); оніми на позначення назви Канади або її окремих адміністративно-територіальних одиниць періоду Конфедерації (до 1867–1930 рр.), напр., *Canada / Canady* (183 КР, 36,9%), *Nova Scotia, Quebec, Newfoundland* (8 КР, 1,6%);

→ засоби **субститутивної прямої субстантивної** номінації (8 ЗПН, 6% у 144 КР, 12,9%), серед яких: особові і присвійні займенники другої особи однини (16 КР, 64%), напр., *thou, thee, thy, you* (77 КР, 53,5%); особовий і присвійний займенники третьої особи однини жіночого роду *she* і *her* (47 КР, 32,6%); особовий займенник третьої особи однини чоловічого роду *he* (11 КР, 7,6%); особовий займенник третьої особи однини середнього роду *it* (9 КР, 6,3%);

→ засоби **релятивної прямої субстантивної** номінації (18 ЗПСН, 13,5% у 197 КР, 17,7%), серед яких: апелятиви на позначення державної і національної символіки Канади (9 ЗПСН, 3,6% у 95 КР, 6,33%), напр., *flag* (41 КР, 43,2%), *banner* (12 КР, 12,6%); оніми на позначення держави-метрополії (9 ЗПСН, 3,6% у 102 КР, 6,8%), напр., *Britain* (35 КР, 34,3%), *England* (23 КР, 22,5%);

→ засоби прямої **атрибутивної** номінації (90 ЗПАН, 44,8% у 275 КР, 46,1%), які характеризують: ставлення до Канади (77 ЗПАН, 38,3% у 208 КР, 34,8%), напр., *free* (21 КР, 10,1%), *native* (14 КР, 6,7%); територіальний розмір Канади (7 ЗПАН, 3,5% у 39 КР, 6,5%), напр., *wide* (13 КР, 33,3%), *broad* (12 КР, 30,8%), *vast* (5 КР, 12,8%); географічне розташування Канади (6 ЗПАН, 3% у 28 КР, 4,7%), напр., *northern* (9 КР, 32,1%), *distant* (7 КР, 25%), *far* (7 КР, 25%).

ХК POPULATION (89 ЗПН, 18,6% у 370 КР, 13,5%) є другим за кількісними показниками серед домінантних ХК почуттєво-поняттєвого складника концепту КАНАДА другого періоду. До мовних засобів його об'єктивації відносяться:

→ засоби **релятивної прямої субстантивної** номінації (31 ЗПСН, 11,2% у 180 КР, 8,4%), серед яких: апелятиви на позначення населення Канади (21 ЗПСН, 8,4 % у 156 КР, 10,4 %), напр., *Canadian* (52 КР, 33,3%), *patriot* (25 КР, 16%), *race* (17 КР, 10,9%); апелятиви на позначення умов життя населення Канади (10 ЗПСН, 3,9 % у 24 КР, 1,6 %), напр., *toil* (6 КР, 25%), *ease* (4 КР, 16,7%), *hunger* (3 КР, 12,5%);

→ засоби прямої **атрибутивної** номінації (58 ЗПАН, 28,8% у 190 КР, 31,8%), які характеризують: іммігрантів (6 ЗПАН, 3% у 6 КР, 1%), напр., *wandering* (1 КР, 16,7%), *hardy* (1 КР, 16,7%); корінне населення Канади (12 ЗПАН, 6% у 17 КР, 2,85%), напр., *primal* (3 КР, 17,6%), *pagan* (2 КР, 11,7%); канадців (35 ЗПАН, 17,4% у 150 КР, 25,1%), напр., *free* (21 КР, 14%), *brave* (15 КР, 10%); умови життя європейських переселенців (5 ЗПАН, 2,5% у 17 КР, 2,85%), наприклад, *independent* (6 КР, 35,3%), *generous* (5 КР, 29,4%), *ample* (3 КР, 17,6%).

ХК LANDSCAPE і HISTORY мають однакову кількість контекстуальних реалізацій (346 КР) у поезії періоду Конфедерації (до 1867–1930 рр.) і посідають третє місце у ієрархії ХК, які формують почуттєво-поняттєвий складник концепту КАНАДА. ХК LANDSCAPE (65 ЗПН, 13,6% у 346 КР, 12,6%) у віршованих текстах другого періоду експлікують:

→ засоби **релятивної прямої субстантивної** номінації (44 ЗПСН, 15,9% у 304 КР, 14,2%), серед яких: апелятиви на позначення ландшафту Канади (25 ЗПСН, 10% у 247 КР, 16,5%), напр., *sea* (41 КР, 16,6%), *wood* (26 КР, 10,5%), *hill* (24 КР, 9,7%); оніми, що називають природні ресурси Канади (19 ЗПСН, 7,6 % у 57 КР, 3,8 %), напр., *Atlantic Ocean* (10 КР, 17,5%), *St. Lawrence* (5 КР, 8,8%);

→ засоби прямої **атрибутивної** номінації на позначення природи і ландшафту Канади (21 ЗПАН, 10,4% у 42 КР, 7%), напр., *green* (11 КР, 26,2%), *clear* (4 КР, 9,5%), *silent* (3 КР, 7,1%).

Засобами об'єктивації ХК HISTORY (62 ЗПН, 13% у 346 КР, 12,6%) у поезії цього періоду слугують:

→ засоби **релятивної прямої субстантивної** номінації (49 ЗПСН, 17,8% у 292 КР, 13,6%), серед яких: апелятиви на позначення внутрішньо- або зовнішнь-ополітичних конфліктів Канади (31 ЗПСН, 12,4% у 219 КР, 14,6%), напр., *foe(man)* (24 КР, 10,9%), *hero* (23 КР, 10,5%); оніми, що називають історичних діячів Канади (10 ЗПСН, 3,9% у 40 КР, 2,7%), напр., *Laura Secord* (10 КР, 24%), *Isaac Brock* (7 КР, 17,5%), *James Wolfe* (6 КР, 15%); оніми, що називають місця, де відбувалися важливі історичні події (8 ЗПСН, 3,2% у 33 КР, 2,2%), напр., *Queenston Heights* (10 КР, 30,3%), *Lundy Lane* (7 КР, 21,2%), *Quebec* (5 КР, 15,2%);

→ засоби прямої **атрибутивної** номінації (13 ЗПАН, 6,5% у 54 КР, 9,1%), які характеризують історичних діячів Канади (13 ЗПАН, 6,5% у 54 КР, 9,1%), напр., *brave* (14 КР, 25,9%), *true* (7 КР, 12,9%), *honored* (5 КР, 9,3%).

Досить репрезентативним у віршованих текстах періоду Конфедерації (до 1867–1930 рр.) є ХК SOCIETY VALUES 'ЦІННОСТІ СУСПІЛЬСТВА' (29 ЗПН, 6,1% у 204 КР, 7,5%), який експлікується апелятивами на позначення духовних, моральних ідеалів і цінностей канадського суспільства, які відносяться до групи засобів **релятивної прямої субстантивної** номінації (29 ЗПСН, 10,5% у 204 КР, 9,5%), напр., *God* (32 КР, 15,7%), *freedom* (24 КР, 11,8%), *peace* (21 КР, 10,3%).

Таким чином, пріоритетні концептуальні ознаки почуттєво-поняттєвого складника концепту КАНАДА у період Конфедерації (до 1867–1930 рр.), структуровано п'ятьма ХК. Периферійні концептуальні ознаки почуттєво-поняттєвого складника концепту КАНАДА у період Конфедерації (до 1867–1930 рр.) представлені шістьма ХК, які у проаналізованих віршованих текстах мають меншу кількість засобів прямої номінації та контекстних реалізацій.

ХК CLIMATE (28 ЗПН, 5,9% у 99 КР, 3,6%) у віршованих текстах періоду Конфедерації (до 1867–1930 рр.) експлікують засоби **релятивної прямої субстантивної** номінації (17 ЗПСН, 6,2% у 75 КР, 3,5%), а саме, апелятиви на позначення клімату Канади, і засоби прямої **атрибутивної** номінації на позначення кліматичних умов Канади (11 ЗПАН, 5,5% у 24 КР, 4%).

ХК FLORA (11 ЗПН, 2,3% у 61 КР, 2,2%) експлікується у поезії цього періоду засобами **релятивної прямої субстантивної** номінації, групою апелятивів на позначення флори Канади (11 ЗПСН, 3,9% у 61 КР, 2,9%).

ХК POWER (14 ЗПН, 2,9% у 58 КР, 2,1%) об'єктивується засобами: **релятивної прямої субстантивної** номінації (9 ЗПСН, 3,3% у 49 КР, 2,3%), серед яких апелятиви на позначення органів або представників влади Канади (8 ЗПСН, 3,2% у 48 КР, 3,2%) і оніми-імена представників державної влади Канади (1 ЗПСН, 0,4% у 1 КР, 0,07%); прямої **атрибутивної** номінації, які характеризують ставлення до влади або окремих політичних діячів Канади (5 ЗПАН, 2,5% у 9 КР, 1,5%).

ХК ECONOMY (10 ЗПН, 2,1% у 50 КР, 1,8%) представлений лише засобами **релятивної прямої субстантивної** номінації, групою апелятивів, що називають економіку Канади та її інфраструктуру (10 ЗПСН, 3,6% у 50 КР, 2,3%).

ХК CULTURE (19 ЗПН, 3,9% у 46 КР, 1,7%) у поезії другого періоду історичного розвитку Канади об'єктивується засобами: **релятивної прямої субстантивної** номінації (16 ЗПСН, 5,8% у 43 КР, 2%), серед яких апелятиви на позначення культури Канади (14 ЗПСН, 5,6% у 41 КР, 2,73%) і оніми, які називають діячів культури Канади, персонажів літературних творів (2 ЗПСН, 0,8% у 2 КР, 0,13%);

прямої **атрибутивної** номінації, які дають характеристику культурі Канади (3 ЗПАН, 1,5 % у 3 КР, 0,5 %).

ХК FAUNA (17 ЗПН, 3,6% у 46 КР, 1,7%), найменш репрезентативний серед ХК цього періоду, у корпусі проаналізованих віршованих текстів, об'єктивують засоби **релятивної прямої субстантивної** номінації, зокрема, апелятиви на позначення фауни Канади (17 ЗПСН, 6,2% у 46 КР, 2,2%).

Таким чином, у канадських англійськомовних віршованих текстах періоду Конфедерації (1867–1930 рр.) ієрархія ХК, які формують почуттєво-поняттєвий складник концепту КАНАДА змінюється, що унаочнено на *рис. 1*. У результаті семного аналізу субстантивних і атрибутивних ЗПН як мовних репрезентантів 11 ХК, ідентифікованих у канадських англійськомовних віршованих текстах періоду Конфедерації (1867–1930 рр.) із застосуванням методики *ідентифікації художніх концептів*, стає можливим формулювання уявлення про Канаду у конденсованому вигляді: *Канада періоду Конфедерації – багатонаціональна держава підвладна Великій Британії, з багатими природними ресурсами, суровим кліматом, економікою, яка швидко розвивається, яка брала участь у воєнних конфліктах метрополії і має суспільство зі сформованими ідеалами і цінностями.*

У англійськомовних віршованих текстах періоду незалежності Канади (1931 р. – сьогодні) 11 ХК, які формують почуттєво-поняттєвий складник концепту КАНАДА, репрезентовані найменшою у порівнянні з попередніми двома періодами кількістю номінативних засобів – 192 ЗПСН, 72,7% у 931 КР, 87,8% та 72 ЗПАН, 27,3% у 129 КР, 12,2%. Ієрархія ХК, визначена за результатами кількісних підрахунків, демонструє збереження концептуальних пріоритетів у канадських англійськомовних віршованих текстах цього історичного періоду, що унаочнено на *рис. 1*. Домінантні позиції, як і в попередніх двох періодах, займають 3 ХК: CANADA STATUS (45 ЗПН, 17% у 348 КР, 32,8%), LANDSCAPE (49 ЗПН, 18,6% у 132 КР, 12,5%) і POPULATION (35 ЗПН, 13,3% у 109 КР, 10,3%). На цьому етапі історичного розвитку Канади домінантним у корпусі проаналізованих віршованих текстів

домінантним є також ХК POWER (40 ЗПН, 15,2% у 101 КР, 9,5%). ХК HISTORY (22 ЗПН, 8,3% у 89 КР, 8,4%) і CULTURE (29 ЗПН, 10,9% у 77 КР, 7,3%) займають п'яту і шосту позиції у ієрархії відповідно, будучи, таким чином, пріоритетними у віршованих текстах цього періоду. Найнижчу позицію в ієрархії ХК періоду незалежності Канади (1931 р. – сьогодення) займає ХК FAUNA– 3 ЗПН, 1,1% у 9 КР, 0,8%.

Домінантний ХК CANADA STATUS (45 ЗПН, 17% у 348 КР, 32,8%) представляють:

→ засоби **ідентифікуючої прямої субстантивної** номінації (15 ЗПН, 5,7% у 221 КР, 20,8%), серед яких: апелятиви на позначення різних етапів у розвитку державності, напр., *country* (58 КР, 26,2%), *land* (39 КР, 17,6%), *state* (5 КР, 2,3%); оніми на позначення назви Канади або її окремих адміністративно-територіальних одиниць періоду незалежності (1931 р. – сьогодення), напр., *Canada* (90 КР, 40,7%), *Quebec*, *Newfoundland*, *Manitoba* та ін. (22 КР, 9,9%);

→ засоби **субститутивної прямої субстантивної** номінації (3 ЗПН, 6,7% у 42 КР, 19%), серед яких: особовий займенник другої особи однини *you* (26 КР, 62%); особовий і присвійний займенники третьої особи однини середнього роду *it* та *its* (16 КР, 38%);

→ засоби **релятивної прямої субстантивної** номінації (8 ЗПСН, 17,8% у 42 КР, 12,1%), серед яких: апелятиви на позначення державної і національної символіки Канади (5 ЗПСН, 2,9% у 31 КР, 5,1%), напр., *maple(leaf)* (15 КР, 48,4%), *flag* (8 КР, 25,8%), *beaver* (5 КР, 16,1%); оніми на позначення держави-метрополії (3 ЗПСН, 1,7 % у 11 КР, 1,8 %), напр., *Britain* (4 КР, 36,4%), *England* (4 КР, 36,4 %), *British (Britain's, England's) Empire* (3 КР, 27,3%);

→ засоби прямої **атрибутивної** номінації (19 ЗПАН, 26,4% у 43 КР, 33,3%), які характеризують: ставлення до Канади (14 ЗПАН, 19,4% у 32 КР, 24,8%), напр., *beautiful* (8 КР, 25%), *free* (5 КР, 15,6%); територіальний розмір Канади (2 ЗПАН, 2,8% у 4 КР, 3,1%), напр., *wide* (3 КР, 75%), *vast* (1 КР, 25%); географічне розташу-

вання Канади (3 ЗПАН, 4,2% у 7 КР, 5,4%), напр., *distant* (3 КР, 42,9%), *arctic* (2 КР, 28,6%), *not far* (2 КР, 28,6%).

ХК LANDSCAPE (49 ЗПН, 18,6% у 132 КР, 12,5%) посідає друге місце у ієрархії ХК, які формують почуттєво-поняттєвий складник концепту КАНАДА у період незалежності (1931 р. – сьогодні). Засобами його експлікації у поезії цього періоду слугують:

→ засоби **релятивної прямої субстантивної** номінації (32 ЗПСН, 16,6% у 102 КР, 10,9%), серед яких: апелятиви на позначення ландшафту Канади (19 ЗПСН, 11% у 73 КР, 12%), напр., *sea* (15 КР, 20,5%), *hill* (7 КР, 9,6%); оніми, що називають природні ресурси Канади (13 ЗПСН, 7,51 % у 29 КР, 4,8 %), напр., *Great Lakes* (5 КР, 17,2%), *Arctic Ocean* (4 КР, 13,8%), *Canadian Rockies* (3 КР, 10,3%);

→ засоби прямої **атрибутивної** номінації на позначення природи і ландшафту Канади (17 ЗПАН, 23,6 % у 30 КР, 23,3%), напр., *eviscerated* (4 КР, 13,3%), *acid* (3 КР, 10%), *red* (3 КР, 10%).

ХК POPULATION (35 ЗПН, 13,3% у 109 КР, 10,3%) є третім за кількісними показниками серед домінантних ХК почуттєво-поняттєвого складника концепту КАНАДА третього періоду. До мовних засобів його об'єктивації відносяться:

→ засоби **релятивної прямої субстантивної** номінації (22 ЗПСН, 11,5% у 90 КР, 9,7%), серед яких: апелятиви на позначення населення Канади (19 ЗПСН, 11 % у 86 КР, 14,1 %), напр., *Canadian* (29 КР, 33,7%), *English* (9 КР, 10,5%), *immigrant* (8 КР, 9,3%); апелятиви на позначення умов життя населення Канади (3 ЗПСН, 1,7 % у 4 КР, 0,6 %), напр., *happiness* (2 КР, 50%), *ease* (1 КР, 25%), *pain* (1 КР, 25%);

→ засоби прямої **атрибутивної** номінації (13 ЗПАН, 18,1% у 19 КР, 14,7%), які характеризують: іммігрантів (3 ЗПАН, 4,2% у 4 КР, 3,1%), напр., *bold* (2 КР, 50%), *enticed* (1 КР, 25%), *hungry for fur* (1 КР, 25%); канадців (10 ЗПАН, 13,9% у 15 КР, 11,6%), напр., *free* (3 КР, 20%), *politically correct* (2 КР, 13,3%).

ХК POWER (40 ЗПН, 15,2% у 101 КР, 9,5%), як один із домінуючих у поезії періоду незалежності Канади, об'єктивується засобами:

→ **релятивної прямої субстантивної** номінації (33 ЗПСН, 17,2% у 92 КР, 9,9%), серед яких: апелятиви на позначення органів або представників влади Канади (26 ЗПСН, 15% у 74 КР, 12,13%), напр., *parliament* (8 КР, 10,8%), *politician* (7 КР, 9,5%); оніми-імена представників державної влади Канади (7 ЗПСН, 4% у 18 КР, 3%), напр., *Mackenzie King* (5 КР, 27,8%), *Maurice Duplessis* (4 КР, 22,2%);

→ прямої **атрибутивної** номінації, які характеризують ставлення до влади або окремих політичних діячів Канади (7 ЗПАН, 9,7% у 9 КР, 7%), напр., *ignorant* (2 КР, 22,2%), *mighty* (2 КР, 22,2%), *harebrained* (1 КР, 11,1%).

ХК HISTORY (22 ЗПН, 8,3% у 89 КР, 8,4%) експлікують:

→ засоби **релятивної прямої субстантивної** номінації (20 ЗПСН, 10,4% у 86 КР, 9,2%), серед яких: апелятиви на позначення внутрішньо- або зовнішнь-ополітичних конфліктів Канади (10 ЗПСН, 5,8% у 74 КР, 12,13%), напр., *war* (24 КР, 32,4%), *hero* (20 КР, 27%); оніми, що називають історичних діячів Канади (7 ЗПСН, 4% у 8 КР, 1,3%), напр., *John Alexander MacDonalld* (2 КР, 25%), *John Cabot* (1 КР, 12,5%); оніми, що називають місця, де відбувалися важливі історичні події (3 ЗПСН, 1,7% у 4 КР, 0,6%), напр., *Quebec* (2 КР, 50%), *Lundy Lane* (1 КР, 25%);

→ засоби прямої **атрибутивної** номінації (2 ЗПАН, 2,8% у 3 КР, 2,3%), які характеризують історичних діячів Канади, напр., *great* (2 КР, 66,7%), *brave* (1 КР, 33,3%).

ХК CULTURE (29 ЗПН, 10,9% у 77 КР, 7,3%), останній серед пріоритетних у поезії третього періоду історичного розвитку Канади, об'єктивується засобами:

→ **релятивної прямої субстантивної** номінації (20 ЗПСН, 10,4% у 64 КР, 6,9%), серед яких: апелятиви на позначення культури Канади (15 ЗПСН, 8,1% у 59 КР, 9,5%), напр., *song* (17 КР, 28,8%), *culture* (8 КР, 13,6%); оніми, які називають діячів культури Канади, персонажів літературних творів (5 ЗПСН, 2,9% у 5 КР, 0,8%), напр., *Campbell W.W.* (1 КР, 20%), *Lampman A.* (1 КР, 20%);

→ прямої **атрибутивної** номінації, які дають характеристику культурі Канади (9 ЗПАН, 12,5 % у 13 КР, 10,1 %), напр., *cultural* (3 КР, 23,1%), *bilingual* (2 КР, 15,4%), *multicultural* (2 КР, 15,4%).

Отже, пріоритетні концептуальні ознаки почуттєво-поняттєвого складника концепту КАНАДА у періоду незалежності, також структуровано шістьма ХК. Периферійні концептуальні ознаки почуттєво-поняттєвого складника концепту КАНАДА у зазначений період представлені п'ятьма ХК, які є менш репрезентативними за кількістю їх лексичних засобів прямої номінації та контекстних реалізацій.

ХК FLORA (3 ЗПН, 1,1% у 61 КР, 5,8%) експлікується лише засобами **релятивної прямої субстантивної** номінації, групою апелятивів на позначення флори Канади (3 ЗПСН, 1,6% у 61 КР, 6,6%).

ХК SOCIETY VALUES (18 ЗПН, 6,8% у 57 КР, 5,4%) експлікується у віршованих текстах цього періоду лише апелятивами на позначення духовних, моральних ідеалів і цінностей канадського суспільства, які відносяться до групи засобів **релятивної прямої субстантивної** номінації (18 ЗПСН, 9,4% у 57 КР, 6,1%).

ХК CLIMATE (14 ЗПН, 5,3% у 49 КР, 4,6%) експлікують: засоби **релятивної прямої субстантивної** номінації (9 ЗПСН, 4,7% у 37 КР, 4%), а саме, апелятиви на позначення клімату Канади; засоби прямої **атрибутивної** номінації на позначення кліматичних умов Канади (5 ЗПАН, 6,9% у 12 КР, 9,3%).

ХК ECONOMY (6 ЗПН, 2,3% у 28 КР, 2,6%) також представлений лише засобами **релятивної прямої субстантивної** номінації, групою апелятивів, що називають економіку Канади та її інфраструктуру (6 ЗПСН, 3,1% у 28 КР, 3%).

ХК FAUNA (3 ЗПН, 1,1% у 9 КР, 0,8%) у корпусі віршованих текстів зазначеного періоду об'єктивують засоби **релятивної прямої субстантивної** номінації, зокрема, апелятиви на позначення фауни Канади (3 ЗПСН, 1,6% у 9 КР, 0,9%).

У результаті семного аналізу субстантивних і атрибутивних ЗПН як мовних репрезентантів 11 ХК, ідентифікованих у канадських англійськомовних віршованих текстах періоду незалежності (1931 р. – сьогодення) із застосуванням методи-

ки ідентифікації художніх концептів, стає можливим формулювання уявлення про Канаду у конденсованому вигляді: *Канада – незалежна держава з мультинаціональним населенням, багатими природними ресурсами, забрудненою екологією, зі сформованими суспільними цінностями, власним історичним минулим і своєрідною культурою.*

Висновки та пропозиції. Почуттєво-поняттєвий складник концепту КАНАДА у період європейської колонізації Канади формується 11 ХК, серед яких домінантні позиції належать 3 ХК: LANDSCAPE, POPULATION і CANADA STATUS. Пріоритетними концептуальними ознаками на цьому історичному етапі розвитку канадської державності є також ХК CLIMATE, HISTORY і FAUNA, а найнижчу позицію займає ХК ECONOMY. У віршованих текстах періоду Конфедерації домінантними, як і в поезії попереднього періоду, залишаються ХК CANADA STATUS, POPULATION, LANDSCAPE, однак ХК CANADA STATUS переміщується з 3 позиції у ієрархії на 1, а ХК LANDSCAPE навпаки – з 1 на 3. У віршованих текстах зазначеного періоду до числа домінантних відноситься також ХК HISTORY, який за кількістю контекстних реалізацій співпадає з ХК LANDSCAPE. Серед пріоритетних концептуальних ознак досліджуваного концепту, як і у віршованих текстах першого періоду, є ХК CLIMATE. До числа пріоритетних концептуальних ознак досліджуваного концепту у віршованих текстах другого періоду відноситься ХК SOCIETY VALUES (5 місце у ієрархії), який у віршованих текстах попереднього періоду знаходився на 9 позиції і належав до числа периферійних ознак. Найменш значимим серед ХК у віршованих текстах цього періоду стає ХК FAUNA, який у поезії попереднього періоду займав 6 позицію у ієрархії і відносився до числа пріоритетних. У канадських англійськомовних віршованих текстах періоду незалежності (1931 р. – сьогодення) домінантними ХК, що формують почуттєво-поняттєвий складник концепту КАНАДА є CANADA STATUS, LANDSCAPE, POPULATION. ХК CANADA STATUS, як і у віршованих текстах попереднього періоду, займає 1 місце у ієрархії ХК. Друге місце у ієрархії посідає ХК LANDSCAPE, який у віршованих текстах першого і другого періодів за-

ймав 1 і 3 місця відповідно. ХК POPULATION, який у поезії попередніх двох періодів знаходився на 2 місці у ієрархічній структурі, є 3. До числа домінантних ХК віршованих текстів періоду незалежності Канади належить ХК POWER, який протягом попередніх двох періодів був периферійним. Пріоритетні концептуальні ознаки концепту КАНАДА у поезії останнього періоду формують також ХК HISTORY, який також був пріоритетним протягом двох попередніх періодів, і ХК CULTURE, який у віршованих текстах першого і другого періодів відносився до числа периферійних концептуальних ознак досліджуваного концепту. ХК FLORA у віршованих текстах усіх періодів знаходиться на 7 місці у ієрархії реконструйованих ХК, формуючи, таким чином, периферійні ознаки досліджуваного концепту. ХК SOCIETY VALUES у поезії першого і останнього історичних періодів становлення канадської державності відноситься до периферійних ознак концепту КАНАДА, в той час як у віршованих текстах періоду Конфедерації він займав 5 місце у ієрархії, будучи таким чином пріоритетним. ХК CLIMATE у канадських англійськомовних віршованих текстах періоду незалежності, на відміну від двох попередніх періодів, переходить до групи периферійних ознак концепту КАНАДА і займає 9 позицію у ієрархії. На 10 місці у поезії останнього періоду знаходиться ХК ECONOMY, який у корпусі проаналізованих віршованих текстів усіх етапів відноситься до периферійних ознак концепту КАНАДА. Останню, 11 позицію у ієрархії ХК, реконструйованих у віршованих текстах періоду незалежності, як і у поезії періоду Конфедерації, посідає ХК FAUNA, який у віршованих текстах першого періоду займав 6 місце і був пріоритетним. Серед перспектив подальшого дослідження є аналіз історичної динаміки образного складника концепту КАНАДА.

Список літератури:

1. Ніконова В.Г. Концептуальний простір трагічного в п'єсах Шекспіра: поетико-когнітивний аналіз : дис. на здобуття наук. ступеня доктора філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / Віра Григорівна Ніконова. – Дніпропетровськ, 2008. – 556 с.